

ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΤΕΡΥΓΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

**Μια κριτική προσέγγιση στο
Συνεδριακό κείμενο του ΑΚΕΛ**

10 του Φεβράρη 2014

Προγραμματικό Συνέδριο του ΑΚΕΛ

Οικονομία: μια κριτική προσέγγιση

Η κρίση της δεκαετίας του 1970

«Η τρέχουσα οικονομική κρίση είναι κρίση του καπιταλιστικού συστήματος και του νεοφιλελεύθερου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης. Είναι αποτέλεσμα της ροπής του συστήματος προς την επιδίωξη γρήγορου και υψηλού ποσοστού κέρδους, όχι μέσω της ανάπτυξης της πραγματικής οικονομίας αλλά με την κερδοσκοπία στις χρηματοοικονομικές αγορές» (Συνεδριακό κείμενο του ΑΚΕΛ, σελ 11).

Η τρέχουσα οικονομική κρίση είναι κρίση του καπιταλιστικού συστήματος που πάει πίσω στη δεκαετία του 1970. Αυτή η κρίση εκφράστηκε με κατάρρευση των ποσοστών κέρδους την περίοδο μεταξύ 1965 και 1974, και συνεχώς αυξανόμενη ανεργία την αμέσως επόμενη. Ήταν ένα τεράστιο σοκ για τους στρατηγικούς προγραμματιστές του κεφαλαίου. Σοκ που πήγαζε από τη βεβαιότητα ότι, μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, τέτοια φαινόμενα δεν μπορούσαν πια να εμφανιστούν. Ο Μαρξ και οι αναλύσεις του για τις αζεπέραστες αντιφάσεις της καπιταλιστικής ανάπτυξης, βρέθηκαν ξανά στο προσκήνιο.

Για να αποκαταστήσει τη χαμένη δυνατότητα για ικανοποιητικό κέρδος μετά το 1974, το κεφάλαιο εξαπέλυσε παγκόσμια επίθεση για κουτσούρεμα των μισθών, των γενικών ωφελημάτων των εργαζομένων και ξήλωμα του κράτους πρόνοιας. Για να διαπιστώσει μόνο ότι αυτή η μέθοδος απλά επιδεινώνει την κατάσταση.

Σε αυτό το σημείο ξεκίνησε ο ρόλος του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, όπου μέσα από τον διεθνή τζόγο, τον υπερδανεισμό που βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό σε φούσκες, πλασματικές αξίες στα χρηματιστήρια και στα ακίνητα που έμπαιναν υποθήκη- κάτι που αποτελεί και κυπριακή εμπειρία- συμπλήρωσε προσωρινά την κουτσουρεμένη αγοραστική δύναμη των εργαζομένων και έδωσε τη δυνατότητα στον καπιταλισμό παγκόσμια να συνεχίσει μια πορεία σχετικής ανόδου μέχρι και το 2008. Στα όριά της πια αυτή η πλασματική μέθοδος συντήρησης του συστήματος, περίμενε απλά την αφορμή που θα αναδείκνυε το μέγεθος της κρίσης. Την αφορμή έδωσε η κατάρρευση του χρηματιστηριακού κολοσσού Lehman Brothers στις ΗΠΑ.

Έτσι, όταν στο συνεδριακό κείμενο αναφέρεται ότι η κρίση είναι... *«αποτέλεσμα της ροπής του συστήματος προς στην επιδίωξη γρήγορου και υψηλού ποσοστού κέρδους όχι μέσω της ανάπτυξης της πραγματικής οικονομίας αλλά με την κερδοσκοπία στις χρηματοοικονομικές αγορές»*... αφήνει να εννοηθεί ότι επιστροφή στις επενδύσεις στην πραγματική οικονομία θα οδηγούσε το παγκόσμιο σύστημα έξω από την κρίση.

Η κρίση όμως εκφράστηκε, όπως αναφέραμε πιο πάνω, με κρίση πρώτα στην πραγματική παραγωγή, για να ακολουθήσει, μετά το 2008, και η κρίση στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο. Έτσι, τώρα το καπιταλιστικό σύστημα μένει χωρίς

επιλογές άλλες, εκτός από την μαζική φτωχοποίηση της κοινωνίας, σε μια μάταιη προσπάθεια αποκατάστασης της κερδοφορίας.

Όταν το συνεδριακό κείμενο του ΑΚΕΛ αναφέρει επίσης ότι

«Η κυπριακή κρίση είναι κρίση βασικά του τραπεζικού τομέα, είναι αποτέλεσμα της απουσίας επαρκούς και ουσιαστικού ελέγχου»

Δίνει μόνο την μισή αλήθεια. Ο τραπεζικός τομέας έπαιξε τον ίδιο ρόλο σε όλο τον κόσμο. Μέσα από τον μη επαρκή και ουσιαστικό έλεγχο, κυριάρχησε ανεξέλεγκτος δανεισμός και ένα σωρό τραπεζικά παιγνίδια -αυτό που επικράτησε να ονομάζονται διεθνείς τζόγος- που έδωσαν παράταση ζωής στην καπιταλιστική αγορά.

Κύπρος

Στην απουσία ελέγχου των τραπεζών βασίστηκε και το κυπριακό «θαύμα» την δεκαετία του 2000. Προσέλκυαν καταθέσεις, συμπεριλαμβανομένων και των ρώσικων, στις οποίες έδιναν κατά μέσο όρο καταθετικό επιτόκιο 2% ψηλότερο σε σχέση με αυτό που έδιναν οι υπόλοιποι ευρωπαίοι. Για να πληρώνουν όμως αυτό το επιτόκιο, ήταν αναγκασμένες να αγοράζουν χρηματιστικά εργαλεία πολύ αμφιβόλου ποιότητας, όπως για παράδειγμα τα ελληνικά ομόλογα, που παρείχαν πολύ ψηλό επιτόκιο για να είναι ελκυστικά στους υποψήφιους αγοραστές. Αυτό τους επέτρεπε να καταβάλλουν για ένα διάστημα το ψηλό καταθετικό επιτόκιο, να έχουν καλά κέρδη και να διασώσουν προσωρινά την κυπριακή οικονομία. Μόλις όμως η αναπόφευκτη αδυναμία καταβολής αυτού του επιτοκίου έγινε πραγματικότητα, η μεγάλη κυπριακή εξάρτηση σε αυτά οδήγησε τις κυπριακές τράπεζες, αλλά και την οικονομία ολόκληρη, στο χείλος της καταστροφής.

Αυτός ο προσανατολισμός χρηματοδότησης των κυπριακών τραπεζών οδηγεί πολλούς σήμερα στο συμπέρασμα ότι μια πιο συνετή λειτουργία τους, με κατεύθυνση τις επενδύσεις στην πραγματική παραγωγή, θα αποτελούσε ανάχωμα στο ξέσπασμα της κρίσης στην κυπριακή οικονομία.

Η καλύτερη όμως διαχείριση πόρων, που το μόνο που μπορεί να σημαίνει είναι την κατεύθυνση των επενδύσεων στην πραγματική παραγωγή, θα άφηνε την Κύπρο σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα ανάπτυξης και απασχόλησης. Αυτό θα απέτρεπε μεν ένα τόσο μεγάλο μέγεθος πτώσης όπως αυτό που οι μάζες βίωσαν μετά το 2013, αλλά η γενική οικονομική κατάσταση δεν θα ήταν ουσιαστικά διαφορετική.

Δεν πρέπει να υπάρχει αμφιβολία ότι οι πολύ περιορισμένες επενδύσεις στην πραγματική παραγωγή, η στρεβλωμένη ανάπτυξη και η σε μεγάλο βαθμό παρασιτική οικονομία, ήταν αποτέλεσμα της έλλειψης ουσιαστικών δυνατοτήτων. Έλλειψη δυνατοτήτων που προέρχεται από τον ανταγωνισμό καπιταλιστικών μεγαθήριων όπως η Γερμανία και άλλα ευρωπαϊκά κράτη, η Κίνα, η Ινδία, η Κορέα και τόσοι άλλοι, αλλά και από τη φάση βαθιάς κρίσης στην οποία βρίσκεται το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα.

Κατάσταση έκτακτης ανάγκης

Η κατάρρευση της Λαϊκής Τράπεζας, της μιας από τις δύο συστημικές, και το φάσμα κατάρρευσης της Τράπεζας Κύπρου, της δεύτερης, παρά την συνεχή

στήριξή της με λεφτά των καταθετών και φορολογουμένων, με τελευταίο παράδειγμα την παροχή κυβερνητικών εγγυήσεων στις 27.1.14 ύψους 2.9 δις ευρώ για ενίσχυση της ρευστότητας της, δημιουργούν συνθήκες έκτακτης ανάγκης.

Η ρευστότητα των τραπεζών είναι ζήτημα ζωής και θανάτου για οποιαδήποτε οικονομία. Θα ήταν ασεύιο να το αρνηθεί κάποιος αυτό. Η τεράστια σημασία όμως της ρευστότητας τους στέκεται μόνο πάνω στο ότι χωρίς αυτήν δεν μπορούν να υπάρξουν επενδύσεις, δεν μπορεί να υπάρξει οικονομική δραστηριότητα, στραγγαλίζεται η δυνατότητα των ανθρώπων να επιβιώσουν. Αν δεν υποχρεωθούν οι τράπεζες να παίξουν αυτό τον ρόλο, δεν έχουν λόγω ύπαρξης.

Είναι φυσικά πια φανερό ότι το μέγεθος του εγχειρήματος διάσωσης της Τράπεζας Κύπρου, όπως και των υπολοίπων, είναι τεράστιο και αβέβαιο. Αυτό το γεγονός, μαζί με την υποχρέωση τους να στηρίξουν την οικονομία, κάνει την εθνικοποίηση τους όχι μόνο επιβεβλημένη αλλά και κατεπείγουσα.

Ακόμα ένα στοιχείο που καθιστά το πέρασμά τους κάτω από κοινωνικό έλεγχο κατεπείγον και αναδεικνύει ακόμα πιο ανάγλυφα την κατάσταση έκτακτης ανάγκης, στην οποία βρίσκεται η κυπριακή οικονομία και κοινωνία, είναι το ξεκίνημα της διαδικασίας εξώσεων ανέργων. Ως θύματα της κρίσης, για την οποία δεν φέρουν καμιά ευθύνη, βρίσκονται μπροστά στο φάσμα να χάσουν τα σπίτια τους, κάτι που θα εισήγαγε την κυπριακή κοινωνία σε βάρβαρες συνθήκες.

Η έκτακτη αυτή κατάσταση επιβάλλει αναπροσαρμογή των χρεών με τρόπο που να κάνει δυνατή την εξόφληση τους. Ο μηδενισμός των επιτοκίων για όσο διάστημα τα άτομα της πιο πάνω κατηγορίας αδυνατούν να καταβάλλουν δόσεις, είναι ένα μέτρο που θα πρέπει να μελετηθεί σοβαρά. Όπως και κούρεμα των χρεών, τουλάχιστον ανάλογο με το μέγεθος απώλειας της αξίας του υποθηκευμένου ακινήτου και ανάλογο του μεγέθους κουρέματος του μισθού για όσους εξακολουθούν να εργάζονται.

Διέξοδος και ευρωπαϊκή διάσταση του αγώνα

Ο κίνδυνος πλήρους κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος σε συνδυασμό με το μέγεθος της κρίσης της κυπριακής οικονομίας, επιβάλλουν δραστικά μέτρα:

1. Κρατικοποίηση των τραπεζών με κοινωνικό έλεγχο από σώματα στα οποία θα πρέπει να συμμετέχουν εκπρόσωποι των βασικών στρωμάτων που επηρεάζονται από την τραπεζιτική πολιτική.
2. Επανασχεδιασμός των επενδύσεων στη βάση της σημασίας των επιχειρήσεων για την οικονομία και όχι στη βάση του τραπεζικού κέρδους, με έμφαση τους παραγωγικούς τομείς.
3. Αναθεώρηση του χρέους των νοικοκυριών, αλλά και των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να καταστεί βιώσιμο και ταυτόχρονη δέσμευση τους για επαναπρόσληψη όσων απολύθηκαν την περίοδο της κρίσης. Δήμευση επίσης των περιουσιακών στοιχείων των ιδιοκτητών που δεν δικαιολογούνται από τις χρονιαίες δηλώσεις εισοδήματός τους.
4. Αύξηση του σημερινού φορολογικού συντελεστή του πλούτου και των επιχειρηματικών κερδών, με ταυτόχρονη εισαγωγή κλιμακωτής φορολόγησης.
5. Πέρασμα της εκκλησιαστικής περιουσίας κάτω από κρατικό έλεγχο.

6. Φορολόγηση των τεράστιων κεφαλαίων που διοχετεύτηκαν εκτός Κύπρου, και προσπάθεια επαναπατρισμού τους .
7. Παγοποίηση των εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Με την εφαρμογή των πιο πάνω μέτρων αποκτούν νόημα και δυνατότητες επιτυχίας όλα σχεδόν τα μέτρα που το συνεδριακό κείμενο προτείνει για την κυπριακή οικονομία. Αποκτούν νόημα και δυνατότητες επιτυχίας αυτά που στο εν λόγω κείμενο γράφονται:

«... οικονομική πολιτική (με) επίκεντρο της την μικρομεσαία επιχείρηση... μια νέα αγροτική μεταρρύθμιση με τον αγρότη στο επίκεντρο της πράσινης ανάπτυξης... (η) ουσιαστική ενίσχυση της προσπάθειας στους τομείς έρευνας και καινοτομίας... (ο) καταρτισμός στρατηγικής για στήριξη και ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής...» (σελ. 15)

Αποκτά επίσης νόημα και δυνατότητες επιτυχίας η προάσπιση κατώτατου μισθού, αλλά και η πρόθεση, όπως αυτή διατυπώνεται στο συνεδριακό κείμενο, για

«... μικρούς και μεγάλους αγώνες ... για δικαιότερη κατανομή του παραγόμενου πλούτου. Για προάσπιση και ενίσχυση των δικαιωμάτων και των κατακτήσεων των εργαζομένων... τη διασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών στην Παιδεία, την Υγεία...» (σελ. 21)

Αυτές οι δυνατότητες φυσικά δεν μπορούν να έχουν μακρόχρονη επιτυχία αν δεν υπάρξει αλλαγή στην πολιτική των ευρωπαϊκών χωρών. Μια εχθρική Ευρώπη θα είναι σε θέση να σαμποτάρει οποιοσδήποτε βραχυπρόθεσμες επιτυχίες και να ανατρέψει τέτοιες πολιτικές. Είναι λοιπόν απαραίτητο αυτά τα μέτρα να συνοδεύονται από μια επιθετική Ευρωπαϊκή πολιτική αναζήτησης συμμάχων για ριζικές αλλαγές στην Ευρώπη την ίδια.

Αν η πιο πάνω πολιτική δεν μετατραπεί σε πανευρωπαϊκή, οι αγώνες για προάσπιση και ενίσχυση των δικαιωμάτων και των κατακτήσεων των εργαζομένων μέσα σε ένα σύστημα που καταστρέφει ότι έκτισε την προηγούμενη περίοδο, θα είναι καταδικασμένοι, όποιες και αν είναι οι προθέσεις του κινήματος, όσο ηρωικοί και αν είναι οι αγώνες του.

Έξοδος από το Μνημόνιο.

«Ως ΑΚΕΛ θεωρούμε αναγκαία την αναζήτηση προτάσεων συνολικής απεμπλοκής από τις κατευθύνσεις του μνημονίου. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας έχουμε προτείνει και ένα εργαλείο απεμπλοκής από τα δεσμά του μνημονίου... την επιστροφή στο εγχώριο νόμισμα».

Βέβαια, αυτό που ακολουθεί στην αμέσως επόμενη παράγραφο,

«Παρά την εντονότατη αντίθεση μας με το μνημόνιο και τις αντιλαϊκές πολιτικές που το συνοδεύουν, είμαστε έτοιμοι να εξετάσουμε κάθε εναλλακτική επιλογή που δημιουργεί προοπτική ανάκαμψης.» (σελ. 14),

είναι ένδειξη ότι οι συγγραφείς του κειμένου αφήνουν το θέμα ανοικτό, αναγνωρίζοντας τις οικονομικές αλλά και πολιτικές επιπτώσεις του εγχειρήματος εξόδου από το Ευρώ.

Η έξοδος από το ευρώ δεν απαντά με κανένα τρόπο στο θεμελιακό πρόβλημα της κυπριακής οικονομίας, που στην ουσία του δεν είναι διαφορετικό από αυτό της παγκόσμιας. Ακόμα όμως και αν βρισκόμασταν σε περίοδο που το παγκόσμιο σύστημα παρουσίαζε δυνατότητες, η εγκατάλειψη του ευρώ θα είχε δραματικές επιπτώσεις. Και μόνο η δημοσιοποίηση της πρόθεσης οποιουδήποτε κράτους να εγκαταλείψει το ευρώ θα προκαλούσε μαζικές αναλήψεις από χιλιάδες καταθέτες, λόγω της αναπόφευκτης μείωσης, πιθανώς δραματικής, της αξίας του εθνικού νομίσματος σε σχέση με το ευρώ που θα ακολουθούσε. Κανένα τραπεζικό σύστημα δεν είναι δυνατόν να επιβιώσει του φαινομένου αυτού.

Τα κρατικά ομόλογα δεν θα είχαν πια καμιά αξία, με όλα όσα αυτό συνεπάγεται για τις δυνατότητες δανεισμού αλλά και για τις σχέσεις με όσους ήδη κρατούν αυτά τα ομόλογα.

Η μόνη δυνατότητα αντίδρασης θα ήταν η επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων. Ενέργεια όμως με εξαιρετικά αμφίβολα αποτέλεσμα σε ένα παγκοσμιοποιημένο χρηματοπιστωτικό σύστημα, με την τεράστια εξουσία των τραπεζών στην οικονομία και την πολιτική και με εχθρικό το διεθνές περιβάλλον.

Η αξία του νέου νομίσματος θα υποχωρούσε διαρκώς έναντι των υπολοίπων νομισμάτων, με τρόπο τόσο δραματικό που είναι δύσκολο να προβλεφτεί. Οι τιμές όλων των εισαγόμενων προϊόντων θα αυξάνονταν τόσο, όσο θα κατακυλούσε η αξία του εθνικού νομίσματος. Το τύπωμα νέου χρήματος για τις ανάγκες επεκτατικής πολιτικής, απλά θα μειώνει ακόμα περισσότερο την αξία του, θα δημιουργεί συνθήκες υπερπληθωρισμού και θα συντείνει σε αυτό που εύκολα θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε συνολική κατάρρευση της οικονομίας και έλλειψη στοιχειωδών αγαθών όπως φάρμακα, τρόφιμα και είδη ενέργειας.

Η έξοδος από το Ευρώ δεν σημαίνει καθόλου έξοδο από τις επιπτώσεις του μνημονίου, αποκατάσταση ανεξαρτησίας κινήσεων και αποδέσμευση από την Τρόικα. Ειδικά σήμερα, μέσα στα πλαίσια της παγκόσμιας κρίσης, έξοδος από το Ευρώ, ενώ με κανένα τρόπο δεν θα σήμαινε την απεξάρτηση από την Τρόικα, θα έκανε τις διαθέσεις της εκδικητικές και ακόμα πιο ανελέητες. Ότι δεν θα μπορεί να επιβάλλει μνημόνια, θα μπορεί να επιβάλλει με εμπορικά και άλλα μέτρα που θα στραγγάλιζαν την κυπριακή οικονομία ακόμα πιο αποφασιστικά.

Επιτακτική η ανάγκη για λύση στο εθνικό ζήτημα

Μια λύση στο εθνικό ζήτημα θα πρόσφερε σήμερα μια σημαντική ώθηση στην κυπριακή οικονομία. Μακρόχρονα δεν θα μπορούσε φυσικά η Κύπρος να ξεφύγει από την καθοδική πορεία της παγκόσμιας οικονομίας. Η ανοικοδόμηση όμως της Αμμοχώστου και άλλων περιοχών, το κλίμα σταθερότητας για επενδύσεις, η μετατροπή ολόκληρου του νησιού σε ακόμα πιο ελκυστικό τουριστικό προορισμό, θα συνέβαλαν στην χαλάρωση της οικονομικής μέγγενης που έχει στραγγαλίσει την κυπριακή οικονομία.

Το ΑΚΕΛ πρέπει να συνδέσει την λύση με τις προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης με αποφασιστικό τρόπο. Εντάσσοντας στο παιγνίδι και τα κοιτάσματα αερίου που από παράγοντας ανάπτυξης και για τις δύο κοινότητες,

θα κινδυνεύει να μετατραπεί σε παράγοντα αυξημένων εντάσεων και νέας σύγκρουσης όσο το εθνικό παραμένει άλυτο.

Το ΑΚΕΛ μπροστά σε ιστορικές αποφάσεις.

Ζούμε σε αποφασιστική περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας. Το 2008 έβαλε τέλος σε μια ολόκληρη ιστορική περίοδο και άνοιξε μια άλλη. Αυτή η πραγματικότητα εκφράστηκε στην Κύπρο τον Μάρτιο του 2013, με τον πιο ανάγλυφο τρόπο. Χωρίς υπερβάσεις στο επίπεδο της οικονομικής διαχείρισης, όταν αυτές γίνονται αναγκαίες εκ των πραγμάτων, δεν μπορεί να υπάρξει ανακαίτιση της πορείας σήψης της κοινωνίας.

Τα περιθώρια όχι απλά παραχωρήσεων αλλά ακόμα και διατήρησης των κατακτήσεων της εργατικής τάξης μέσα στο σύστημα, έχουν εξανημιστεί. Η ανεργία, η φτωχοποίηση ολοένα και περισσότερων κοινωνικών στρωμάτων, ο φασισμός, η επικράτηση δικτατορικών καθεστώτων και οι εθνικές συγκρούσεις θα αποτελούν την σκληρή πραγματικότητα της επόμενης περιόδου.

Έτσι, πολιτικές θέσεις όπως αυτή που αναφέρεται στο συνεδριακό κείμενο,

«Όταν αναφερόμαστε σε κοινωνικό ριζοσπαστισμό, ασφαλώς δεν αναμένουμε ότι θα είναι τέτοιας έκτασης ώστε να οδηγεί στην ανατροπή του κυρίαρχου συστήματος» (σελ. 36),

δεν αναγνωρίζουν επαρκώς την κρισιμότητα των στιγμών και ότι τα μέτρα που απαιτούνται, αναγκαστικά θα έχουν χαρακτήρα κοινωνικού μετασχηματισμού. Μόνο έτσι η αριστερά θα αποκτήσει τη σημασία και το ρόλο που της αρμόζει στη σημερινή συγκυρία στην Κύπρο και διεθνώς.

Λευκωσία, 10 Φεβρουαρίου 2014.